

*М. В. Петренко,
м. Київ*

ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІОГРАМ МІЖНАРОДНОГО ЗРАЗКА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ПРОФЕСІЙНИХ ІДЕАЛІВ

У статті висвітлено та проаналізовано структуру професіограм міжнародного зразка. Обґрунтовано ефективність використання професіограм міжнародного зразка на прикладі систематизованих довідників для формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки.

***Ключові слова:** професіограми міжнародного зразка, професійний ідеал, учні старшого шкільного віку.*

Досліджуючи проблему формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки, зазначимо, що, на нашу думку, одним з ефективних шляхів вирішення вищезгаданої проблеми є ознайомлення учнів якомога детальніше з вимогами та особливостями обраної або бажаної майбутньої професії. Це можна зробити, використовуючи професіограми міжнародного зразка як у теоретичній, так і в практичній підготовці, на прикладі довідників, які надають інформацію про сотні професій за кордоном (США) і не є поширеними в Україні.

Розглянувши та проаналізувавши професіограми міжнародного зразка професій технологічного напрямку підготовки, їхню ефективність можна визначити за тим, що охоплюючи так багато професій, довідник водночас дуже легкий у користуванні. Старшокласники мають почати з розгляду змісту, в якому аналогічні професії згруповані в кластери, або дивитися на індекс, в якому професії перелічені в алфавітному порядку. На перших сторінках довідника висвітлюються основні професійні характеристики, що обговорюються в заявці. Потім йде роз'яснення, що працівники роблять на роботі, якими інструментами і обладнанням вони користуються і як контролюються робочий процес. Отже, довідник має вдосконалений механізм представлення професій технологічного напрямку підготовки для учнів старшого шкільного віку, що допомагає сформувати професійний ідеал старшокласника як усвідомлений ідеальний образ його власного професійного майбутнього, задає напрям вибору професії, шляхи оволодіння нею та досягнення в майбутньому соціально-професійних стандартів.

Відмітимо також, що довідники в середньому переглядається кожні два роки. У такому оновленні задіяно дуже багато організацій. Наприклад, інформація про різні характеристики працівника – середня кількість відпрацьованих годин на тиждень отримана з поточного дослідження населення – дослідження домашніх господарств, проведеного Бюро перепису населення в Бюро статистики праці (БСП). Своєю чергою, економісти БСП консультуються з багатьма джерелами, перш ніж вносити зміни в розділ “Характер роботи” або будь-який інший розділ довідника. Звичайні джерела охоплюють статті з газет, журналів, у тому числі професійних, а також веб-сайти професійних асоціацій, спілок і торговельних груп. Інформація, знайдена в Інтернеті або в періодичних виданнях, перевіряється за допомогою інтерв'ю з особами, що працюють у професійних асоціаціях, союзах, та іншими, хто має професійні знання, такі як викладачі університетів і консультанти з питань кар'єри.

Отже, учні старшого шкільного віку отримують інформацію про виникнення нових спеціальностей, затребуваність професій, сучасні зміни в технологіях, що дає можливість об'єктивно оцінити сучасний ринок праці, більш підготовленим підійти до вибору майбутньої професії і, що найголовніше – на основі сформованого професійного ідеалу зробити правильний вибір сфери діяльності.

У довідниках кожен вид занять представлений в окремому розділі, в якому обговорюється характер роботи, що виконується, робоче середовище, навчання, підвищення кваліфікації, просування по службі, кваліфікаційні вимоги, зайнятість, перспективи роботи, доходи, схожі професії, додаткові джерела інформації. Кожна інструкція представлена у стандартному форматі, що дає змогу з легкістю порівняти професії.

Розглянемо коротко інформацію, яка надається в кожному розділі професіограми міжнародного зразка, про доцільність якої для формування у старшокласників професійних ідеалів ми вже зазначали .

У розділі “Характер роботи” описуються загальні відомості про професію, її виробничу характеристику, зазначається рівень фізичного і психологічного навантаження. У підрозділі “Робоче середовище” обговорюються робочі місця, фізична діяльність, характеристики працівника, тривалість робочого дня. Також описуються можливості неповного робочого дня, ступінь необхідності подорожей, будь-яке спеціальне обладнання, яке використовується, щоб зменшити ризик отримання травми працівниками. У розділі “Навчання, підвищення кваліфікації та просування по службі” пояснюються всі кроки, необхідні для трудової діяльності та вдосконалення в обраній професії.

Перший підрозділ зазначеного вище розділу – *навчання* описує найбільш значущі джерела навчання і професійної підготовки, тип освіти або професійної підготовки, які вимагають роботодавці, і відповідний термін навчання.

Підвищувати кваліфікацію працівник може безпосередньо на роботі: неофіційна підготовка на роботі та отримання досвіду вже безпосередньо на робочому місці. Деякі типи сертифікації можуть також слугувати для підвищення кваліфікації, а надалі для кар'єрного просування по службі.

В останньому підрозділі – *просування по службі* детально розглядаються можливості подальшого вдосконалення працівником своїх умінь та навичок після отримання досвіду на роботі. Удосконалення може здійснюватися в декількох формах, включаючи просування по роботі, такі як просування на керівну посаду, просування в інших професіях, такі, як залишити роботу адвоката, щоб стати суддею, просування до індивідуальної трудової діяльності, наприклад, як автомобільний технік відкриває власний магазин ремонту.

У підрозділі *інші кваліфікаційні вимоги* обговорюються додаткові характеристики, які не включені до попередніх пунктів, такі як бажані навички, здібності й особистісні характеристики, яких шукають роботодавці.

Дуже важливим є розділ “Зайнятість”. У цьому розділі вказується кількість робочих місць у певний проміжок часу, ключові галузі, в яких ці роботи були знайдені, і, що важливо, кількість або частка працівників з індивідуальною трудовою діяльністю, тобто тих людей, які працюють самі на себе.

Також висвітлюється дуже детально підрозділ *зміна зайнятості*. Цей підрозділ відображає процентні зміни в зайнятості за певний період. Багато факторів розглядаються у проектуванні зміни зайнятості для кожної професії: зміна в технологіях, демографічні зміни, зміни в бізнес-практиці, заміна одного продукту або послуги іншою може також вплинути на прогнози зайнятості, посилення міжнародної конкуренції, зростання числа робочих місць або скорочення в ключових галузях промисловості.

У довіднику інколи подається інформація про кількість прогнозованих відкритих вакансій певної професії, тобто, іншими словами, висвітлюється перспектива трудової діяльності. Ця інформація відображає прогнозовані зміни у сфері зайнятості, а також потреби у заміні. Наведені таблиці прогнозованої зайнятості показують статистику зайнятості в цифровій та відсотковій формі.

У процесі планування професійної діяльності на майбутнє важливо враховувати потенціал зростання робочих місць та можливості працевлаштування. У розділі “Перспективи роботи” описуються фактори, які впливають на зростання зайнятості та її зниження, а в деяких випадках описується залежність між кількістю тих, хто шукає роботу, і кількістю вакансій.

У розділі “Доходи” розглядаються приблизні прибутки і як працівники отримують виплати, за допомогою щорічної зарплатні, погодинної заробітної плати, комісійних, відрядної, чайові або бонуси. Додатково до представлення даних про доходи, деякі розділи містять дані про середню пропоновану зарплату в певному році для випускників зі ступенем бакалавра, магістра або кандидата на докторський ступінь у певних сферах, які надаються Національною асоціацією коледжів та роботодавцями. Пільги, такі як оплачувана відпустка, медичне страхування, відпустка через хворобу можуть не згадуватись у довіднику, оскільки вони поширені.

Дуже цікавим є пункт *схожі професії*, де перелічені професії, пов’язані з аналогічними обов’язками, навичками, інтересами, освітою і навчанням.

Останній пункт – *додаткові джерела інформації*. У довіднику перелічені поштові адреси асоціацій, урядових установ, профспілок та інших організацій, які можуть забезпечити професійною інформацією. У деяких випадках також вказуються безкоштовні телефонні номери і адреси в Інтернеті. Безкоштовні або відносно недорогі публікації вказують на те, що детальніша інформація може бути доступна в бібліотеках, кар’єрних центрах, консультаціях, або Інтернеті [1].

Отже, професіограми міжнародного зразка у довідниках є дуже інформативними, оновлюються кожні два роки, що свідчить про отримання сучасних даних користувачами, мають удосконалений механізм представлення професій технологічного напрямку підготовки для учнів старшого шкільного віку. Це дає змогу зробити висновок про беззаперечну ефективність їх використання під час формування у старшокласників професійних ідеалів у процесі технологічної підготовки.

Література

1. Occupational Outlook Handbook, 2008– 2009 Edition, printed in the United States of America, Bureau of Labour Statistics. – 890 p.